

Stuk Stroganoff

JORIS VAN DEN BRANDE / GÜNTHER LESAGE / DOMINIQUE COLLET / ANTWERP SYMPHONY ORCHESTRA

In wodka gedrenkt

Tom Permentier
Gezien op 17 oktober 2026
De Bijloke, Gent

Twaalf jaar geleden wijdde theatermaker Joris Van den Brande zich aan een kindvriendelijke adaptatie van het Russische sprookje ‘Roeslan en Ljoedmila’. Toen heette het begeleidend orkest nog DeFilharmonie, vandaag is dat het Antwerp Symphony Orchestra. Op de tonen van Nikolaj Rimski-Korsakov, Aleksandr Borodin en Modest Moessorgski trekt Roeslan op avontuur om zijn geliefde te redden van haar ontvoerder. Hoe onschuldig de voorstelling ook mag zijn, in de details riskeert ‘Stuk Stroganoff’ mensen voor de *borsjtsj* te stoten.

03 NOVEMBER 2026

Het oorspronkelijke sprookje kwam in 1820 uit de koker van Aleksandr Poesjkin. In zijn versie is Roeslan nog een koene ridder, in ‘Stuk Stroganoff’ een zachtaardige boerenpummel die de hand van prinses Ljoedmilla volgens de letter van de wet niet waard is. Tot frustratie van zijn rivaal Farlaf is de liefde echter wederzijds. Ljoedmila begint haar vader, Tsaar Vladimir, te masseren om hem te laten instemmen met het huwelijk, maar dat blijkt een koud kunstje. Niet alleen gaat hij onmiddellijk overstag, hij geeft ook al snel zijn verzet op tegen het idee dat binnenkort een vrouw het land zal regeren. Tijdens de huwelijksnacht wordt de bruid echter geschaakt, en zowel Roeslan als Farlaf trekken eropuit om haar terug te halen.

Vladimir is gebaseerd op een historische figuur die leefde van 978 tot 1015. Tsaar was hij geenszins, wel grootvorst van het Kievse Rijk, dat zich op zijn hoogtepunt uitstrekte tot ver voorbij Moskou. Poetins grootste nachtmerrie dus. Vladimir van Kiev had meer kinderen dan theoretisch mogelijk zou mogen zijn, maar geen van hen heette Ljoedmila. Met dit fictieve personage en haar al even fictieve aanbidders creëerde Poesjkin een omgeving waarin ook onthoofde reuzen en kabouters een plaats krijgen. De discussie over een vrouwelijke troonopvolger is dan weer een toevoeging van Van den Brande, gezien het Rusland van Poesjkin

al vier tsarina's had versleten toen de dichter nog maar werd geboren.

Connecties bij de KGB

Kinderen van vandaag kan je echter niet genoeg op het hart drukken dat meisjes dezelfde kansen verdienen als jongens. Vraag het maar na bij Julie Røssland, de dirigente van 'Stuk Stroganoff'. Als die boodschap vereist dat een seksistische tsaar eerst het oude cliché moet bevestigen om het naderhand te ontkrachten, *so be it*. Vladimir is een van de vele rollen die Günther Lesage op zich neemt, en hij lijkt zich zo mogelijk nog meer te amuseren dan zijn medespelers Van den Brande en Dominique Collet, die respectievelijk Roeslan en Ljoedmila vertolken. Bij enkele van Lesages personages kan je echter op zijn minst een halve wenkbrauw fronsen.

Zo is de ontvoerder van dienst de boosaardige kabouter Chernomor – Lesage op zijn knieën op een skateboard – die in 'Stuk Stroganoff' steevast 'dwerg' wordt genoemd. Omdat ik niet kan spreken voor mensen met dwerggroei, geraak ik niet verder dan de vraag: hoe zouden zij daarop reageren? Misschien maak ik van een mug een olifant, maar de andere slechterik van het verhaal, de machtshongerige Farlaf, spreekt dan weer met een licht clichéhomofiel accentje. Plant je hiermee onbedoeld niet een zaadje in het kinderbrein dat normatief gedrag linkt aan goedheid? Dat is iets waar zelfs Disney, zij het in muizenstapjes, stilaan van loskomt.

De aanvankelijk pacifistische Roeslan grijpt in de rechtstreekse confrontatie met de vijand toch maar naar lekker ouderwets geweld.

Anders dan in het oorspronkelijke sprookje is Ljoedmila in 'Stuk Stroganoff' meer dan alleen de hulpeloze beloning van een reddingsactie. Wanneer zij samen met de andere bevrijde vrouwen de door Farlaf belegerde stad Kiev heroveren, doen ze dat door de rebellen te bedwelmen met een verleidingsdansje, gebracht door de drie acteurs samen. Zo ervaar ik toch iets stereotiep rolbevestigends in dit ondernemerschap. Bovendien grijpt de aanvankelijk pacifistische Roeslan in de rechtstreekse confrontatie met de vijand toch maar naar lekker ouderwets geweld.

Deze artistieke keuzes zijn anno 2026 misschien bedenkelijker dan in 2014, toen het stuk in première ging. Allicht bekommeren kinderen zich minder om zulke uitbeeldingen dan volwassenen. Toch mag 'Stuk Stroganoff' niet vergeten dat het, zoals elk jeugdtheater, een klein spoor nalaat in kinderhoofden. Na de voorstelling hoorde ik het jonge publiek massaal het Jommekes-Zweeds napraten van de informant die Roeslan op het juiste spoor zet. "Ök höb cönnöctös bö dö KöGöBö," zegt Lesage om ook de ouders eens te laten lachen. Gelukkig is dit accent het minst offensieve van alle clichés in 'Stuk Stroganoff'.

Machtig Hoopje

De muziek is wellicht de voornaamste reden om deze productie te hernemen. Het siert het Antwerp Symphony Orchestra dat het zijn verantwoordelijkheid opneemt om klassieke muziek tot bij de jeugd te brengen. Het kiest daarbij voor het beproefde recept van het muzikaal ingekleed verhaal, een formule die teruggaat tot 'Peter en de wolf' van Sergej Prokofiev (1936). De muzikanten komen er met een minimale interactie met de acteurs en het publiek van af. Enkele jaren geleden heeft het Symfonieorkest Vlaanderen met regisseur Maja Jantar een meer avontuurlijke weg ingeslagen. In die kindervoorstellingen

zonder acteurs kregen de muzikanten een veel grotere theatrale rol toebedeeld, maar dat betekent niet dat er voor de traditionele aanpak geen plaats meer is.

Het leeuwendeel van het muzikaal programma wordt aangeleverd door componisten van het zogenaamde 'Machtige Hoopje' van de late negentiende eeuw, waar Moessorgski, Rimski-Korsakov en Borodin toe behoorden. De eerste twee werkten in het leger, de laatste was wetenschapper. In bijberoep probeerden ze hun vaderland een eigen muzikaal gezicht te geven, wars van Westerse invloeden. Op muzikaal vlak werd Rusland immers tot in de negentiende eeuw toe gekoloniseerd door de Europese esthetiek. Vooral de Italiaanse opera domineerde op de planken van Sint-Petersburg en Moskou.

Twee generaties muzikale vernieuwers uit Rusland worden in 'Stuk Stroganoff' slim bij elkaar gebracht.

Ook de vader van de Russische muziek, Michail Glinka, kon de invloed van Rossini en Mendelssohn op zijn werk nauwelijks verbergen. Met de integratie van Russische volksmuziek in zijn opera's kreeg hij wel een eigen stem. Zijn toonzetting van 'Roeslan en Ljoedmila' (1842) – waarvan de beroemde ouverture uiteraard is te horen in 'Stuk Stroganoff' – was het lichtend voorbeeld voor de componisten van het 'Machtige Hoopje'. Het doorgedreven folklorisme van deze nieuwe lichting leverde vaak revolutionaire harmonie, ritmiek en orkestratie op, wat op zijn beurt de Europese muziekcultuur deed daveren. Twee generaties muzikale vernieuwers uit Rusland worden in 'Stuk Stroganoff' slim bij elkaar gebracht.

Julie Røssland kiest vaak voor relatief rustige tempi in haar interpretatie van de Russische meesterwerken. Soms klinken ze daardoor wat schools, maar soms ook dansanter en sensueler dan je van de in wodka gedrenkte symfonische bombarie zou verwachten. De koperblazers zijn al eens iets te enthousiast zodat ze het geheel overstemmen. De enige keer dat een acteur meezingt met het orkest is op een melodie van Borodin die een eigen leven ging leiden als het liefdeslied 'Stranger in Paradise', onder meer vereeuwigd door Tony Bennett. Joris Van den Brande doet wat hij kan, maar hij is geen Tony Bennett. De flauwe rijmelarijen van de aangepaste *lyrics* weten dat niet te verdoezelen.

Muziek en theater zorgen er samen voor dat veel kinderen in het publiek zich volledig verliezen in het verhaal. "Knip de baard eraf, dan kan hij niet meer toveren," roept een jongetje luidkeels vanuit de zaal. Ondanks mijn bezorgdheden weet 'Stuk Stroganoff' op tijd en stond echt te charmeren. Hopelijk zijn er toch enkele jonge luisteraars die hier een blijvende liefde voor klassieke muziek ontwikkelen.